

Colecții particulare din nordul județului Mehedinți¹

Sabin Lungoci²

Zona submontană a județului Mehedinți, mai precis, împrejurimile orașului Baia de Aramă, o zonă cu un spectaculos relief carstic, dar o zonă slab populată, în care oamenii au creat de-a lungul timpului un bogat patrimoniu cultural material și imaterial, este o zonă puțin abordată în lucrările de specialitate, în ceea ce privește eforturile de patrimonializare.

Din dorința de a face o prezentare cât mai completă a eforturilor de patrimonializare, am cuprins în teza de doctorat *Muzeele din Oltenia-secolul XX*³, și această subzonă etnografică a județului Mehedinți ce mi-a atras atenția prin câteva colecții particulare și sătești.

Desigur, trebuie să menționez încă de la început, că aceste colecții înglobează entuziasmul și dăruirea unor pasionați ai colecționismului, fără a avea pretenția unor muzee consacrate. Acești colecționari au salvat o mică parte dintr-un patrimoniu material etnografic, care, în lipsa lor, ar fi fost pierdut iremediabil.

Menționez că, în cercetarea de teren, am fost înțrumat de un cunoscător al locului, în același timp și colecționar, domnul profesor Cornel Boteanu.

Este greu de spus câți colecționari sunt în această subzonă etnografică și geografică a județului Mehedinți, dar din cercetarea de teren efectuată în zonă, am concluzionat că cele mai cunoscute sunt: *Colecția „Cornel Boteanu”*, *Colecția „Elena Pătrașcu”*, *Colecția „Nina Predescu”*, *Colecția „Petre Scurtu”* și *Colecția etnografică „Izverna”*.

Vizitarea acestor colecții este gratuită, făcându-se la cererea doritorilor, dar cu o programare prealabilă.

Colecția „Cornel Boteanu”

Colecția privată, preponderent etnografică, aparține profesorului de limba și literatura română Cornel Boteanu, fiind amenajată în mansarda casei personale din satul Bala de Jos, comuna Bala.

Organizată la începutul anilor '90, colecția era adăpostită inițial, în liceul din Baia de Aramă, ulterior, colecția a fost mutată la Clubul Copiilor, fiind amenajată ca punct muzeal.

În momentul când condițiile din cadrul Clubului Copiilor nu au mai permis găzduirea expoziției, tavanul sălii de expoziție având infiltrații, colecția a fost mutată în mansarda locuinței personale din satul Bala de Jos, comuna Bala.

¹ Text apărut integral în teza de doctorat *Muzeele din Oltenia-secolul XX*, de Sabin Lungoci, susținută public în noiembrie 2018, Universitatea „Valahia” din Târgoviște, îndrumător- prof. univ. dr. Ioan Opreș.

²Dr. Sabin Lungoci, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea, e-mail: sabinlungoci@yahoo.com

³ *Ibidem*.

Colecția este amenajată în cele două încăperi amenajate în mod special pentru a găzdui această colecție putându-se vizita la cerere, în mod gratuit.

Într-o sală de mici dimensiuni, care, inițial, a fost un foișor sunt obiecte din ceramică tradițională din Oltenia și Banat, costume populare oltenești și bănațene. Tot aici sunt o serie de obiecte tradiționale de uz casnic: ploști, castroane de lemn, felinare, fiare de călcat cu jar, putineiuri, pive, linguri de lemn, butoiașe, o ladă de zestre, o măsuță rotundă joasă cu două scăunele ș.a.

Tot în această sală este organizat un fel de inventar cu modele de cusături din zonă).

În cea de a doua sală, mult mai spațioasă decât prima, se află piese de mobilier tradițional, ceramică tradițională, un război de țesut orizontal, vârtelnițe, furci de tors, costume populare.

Tot în această sală este amplasată o vitrină în care sunt o colecție de numismatică (secolul XIX-XX) și medalii din secolul XX, precum și cărțile scrise de către posesorul colecției, domnul Cornel Boteanu.

Alături de vitrină sunt câteva piese de ceramică romană descoperite în apropiere, precum și o unealtă din fier folosită la minerit.

În sală mai sunt două lăzi de zestre, precum și un album în care sunt fotografii vechi din zona Baia de Aramă.

Alături de exponatele cu caracter etnografic, profesorul Cornel Boteanu mai are în colecție un telefon foarte vechi un televizor rusesc vechi, un aparat de radio cu o vechime considerabilă și aparate de fotografiat.

În colecție se mai află un stâlp vechi de pridvor pe care domnul Cornel Boteanu l-a recuperat de la o casă veche din zonă.

Diverse alte obiecte ce țin de domeniul mobilier-ocupații tradiționale se află în colecția domnului Boteanu: un banc de lucru, bastoane, o troacă, o puiă, două roți de car, fluiere, coșuri din nuiel, tuciuri din fontă, lanțuri de corlată ș.a.

Profesorul Cornel Boteanu este autorul a peste 20 de lucrări: monografii ale localităților Baia de Aramă, Ponoarele ș.a., dar și cărți de poezii, precum și pe diverse alte teme.

În vizita efectuată la colecția acestuia, domnul profesor Boteanu, mi-a declarat că și-ar fi dorit condiții mai bune pentru exponatele dumnealui, dar constrângerile de ordin financiar îl împiedică să dea o amploare mai mare acestui hobby.

De altfel, domnul profesor Cornel Boteanu mi-a acordat un ajutor binevenit în descoperirea și vizitarea colecțiilor din împrejurimile orașului Baia de Aramă.

Colecția „Elena Pătrașcu”

Colecția privată, ce aparține doamnei Elena Pătrașcu, a fost înființată în 2010 și se află în satul Ponoarele, comuna Ponoarele, județul Mehedinți.

Colecția conține doar costume populare și este adăpostită în mansarda locuinței personale aflată în centrul comunei, alături de pensiunea „*Conacul Boierului*”, care are și ea, la rândul ei o serie de țesături populare și obiecte de ceramică tradițională.

În expoziția organizată în mansarda locuinței sunt etalate pe manechine 42 de costume populare bărbățești, femeiești și de copii.

Alte aproximativ 50 de costume sunt depozitate în locuri special amenajate situate tot în mansarda respectivă.

Spațiul expozițional are o suprafață de aproximativ 70 metri².

Doamna Elana Pătrașcu a fost interpretă de muzică populară, în prezent dedicându-se acestui hobby, precum și cu organizarea unui grup de dansuri populare intitulat „Liliac de la Ponoare”, alcătuit din 13 membri și care îmbracă costume populare din colecția proprie.

Colecția a fost realizată prin eforturi proprii, prin achiziții de costume populare din zonă și din alte regiuni ale țării, doamna Elena Pătrașcu ocupându-se și cu repararea (întreținerea) sau recondiționarea costumelor achiziționate.

Colecția se vizitează la cerere și în mod gratuit.

Colecția „Nina Predescu”

Colecția privată, cu caracter etnografic, a solistei de muzică populară, se află în satul Negoiești, comuna Ponoare, județul Mehedinți.

Organizată în casa în care solista trăiește, colecția a fost înființată în anul 2010, o dată cu lucrările de modificare a casei.

Ideea de a-și „organiza un muzeu acasă” i-a încolțit în timpul unei emisiunii, în care solista Nina Predescu a improvizat un cadru rustic.

Nina Predescu mărturisea că obiectele le-a adunat din toată țara: „Obiectele le-am adunat în timp din toată țara; Am vrut să fie un fel de casă cum era pe vremuri, cu toate obiectele care aparțin gospodăriei țărănești. Am vre-o cinci războaie de țesut, șapte lăzi de zestre, oale de ceramică, strachini și ulcioare, și chiar un cazan de țuică. Leagănul cel mare pe care l-ați văzut, l-am primit de la Dănuț Cărdu, care acum are grijă și de Dominica Trop, așa cum a avut și Dorin Brozbă din Șișești, ajutând-o să își deschidă o casă-muzeu la Curtișoara, alături de Gheorghe Zamfir. Am colecționat mai multe lămpi, un petromax, vârtelniță, furci și fuse, zeci de costume populare. Am avut și un cojocel de oaie, dar mi l-au ros moliile. Sunt foarte greu de conservat obiectele, doar știți! Am o periniță de zestre de la mama, când a făcut ea nunta (i-o dăduse mama ei tot ca zestre), cred că are mai bine de o sută de ani. Am adunat aproape tot ce am putut într-o viață de om, multe mărunțișuri și obiecte personale la care nu pot să renunț. E zestrea mea cea mai de preț, pe lângă cântece. Sunt convinsă că acestea vor rămâne.”

Aceasta este descrierea colecției făcută chiar de către proprietara acesteia, din care se poate observa afinitatea pentru etnografie și folclor a colecționarei, care pentru ea este un mod de viață.

Aceasta este o legătură logică, clasică între ocupația posesoarei colecției și colecția pe care o deține, în cazul de față, fiind vorba de domeniul folcloric și etnografic.

În 1996, Nina Predescu s-a stabilit la Râmnicu Vâlcea, cu cele două fete, Aura și Alina, însă niciuna dintre ele nu a urmat-o în domeniul muzical.

În sufletul Ninei Predescu lumea mirifică a Olteniei este fabuloasă și plină de lumină, mai ales în zona de interferență ale județelor Mehedinți, Gorj, Vâlcea și Dolj⁴.

Colecția „Petre Scurtu”

Colecția de sculptură și istorie „Petre Scurtu” este amenajată în casa sculptorului mehedințean Petre Scurtu, situată în satul Bala de Sus, comuna Bala, județul Mehedinți.

Casa sculptorului Petre Scurtu este situată pe un drum comunal, fiind puțin cunoscută în afara județului.

Colecția este, în principal, rezultatul preocupărilor artistice ale posesorului, respectiv sculptura.

Colecția de sculpturi a fost amenajată într-o casă creată special de sculptor ca atelier, dar și ca loc de expoziție. Această casă se remarcă prin basoreliefurile de pe zidurile exterioare, preum și prin faptul că pe ziduri sunt scrise strofe din poezii, cugetări și zicale ale autorului

Intrarea în curtea casei, ce adăpostește expoziția, se face printr-o poartă realizată sub forma unui grup statuar ce reprezintă „figurile strămoșilor”, și despre care autorul spune că ar fi „treptele vieții”⁵

În curtea casei, la doar 5 metri distanță de poarta de intrare, te întâmpină un bust al lui Decebal, autorul dezvoltând de-a lungul vieții un adevărat cult față de strămoșii noștri daci.

Inițial, din colecție făceau parte aproximativ 100 de sculpturi, dar și câteva obiecte neolitice, topoare de piatră și resturi ceramice din Gevrinu, despre care posesorul a susținut că ar fi de origine dacică. De asemenea, din colecție mai fac parte și un opaiț vechi și câteva obiecte din lemn pietrificat, cărora Petre Scurtu le-a dat câte un nume⁶.

În colecție se află și câteva sculpturi în lemn realizate cu ajutorul unor forme naturale ale lemnului, pe care artistul le-a găsit în căutările din pădurile de unde și-a procurat lemnul pentru sculpturi.

După moartea artistului în 2016, o mare parte din sculpturile artistului s-au răspândit, mai ales la colecționari din județul Mehedinți, 8 dintre ele găsindu-se la un colecționar din Drobeta Turnu-Severin, 3 sculpturi la profesorul Cornel Boteanu (tot colecționar) din satul Bala de Jos, comuna Bala și 3 la Muzeul Școlar de Istorie și Etnografie din Șişești.

Cea mai mare parte a sculpturilor au fost realizate în lemn și piatră, doar o mică parte au fost sculptate în os.

Dintre teme generale abordate de artist amintesc aici „Originea Universului” și „O privire satirică asupra lumii”, dar și altele. În abordarea temei

⁴ <http://romaniaperpetua.ro/biografie-nina-predescu/>.

⁵ <http://boteanu.baiadearama.ro/2011/12/20/sculptorul-petre-scurtu-din-bala-de-sus/>.

⁶ *Ibidem*.

despre originea universului, autorul s-a folosit și de cunoștințele sale despre astronomie, acesta fiind un autodidact desăvârșit, fără studii superioare sau de specialitate.

Cele mai multe dintre lucrările autorului reprezintă realități ale vieții sentimentale, purtând și titluri adecvate, de regulă cu caracter satiric: „I-am despărțit” (o persoană care a intervenit între doi soți), „Plângăreața” (o femeie tristă, care plânge), „Vagabondul” (un tânăr cu aspect golănesc), „Siguranța” (mai multe capete care privesc o coroană), „Sub călcâi” (un cap de om speriat aflat sub un picior uriaș)⁷.

Colecția Etnografică „Izverna”

În localitatea Izverna din județul Mehedinți se află o colecție etnografică organizată în Școală Gimnazială Izverna situată în centrul localității

Colecția a fost înființată în anul 2010, având ca inițiatore pe doamnele Ana Buzatu și Ramona Buzatu

Sala de expoziție are o suprafață de aproximativ 65 metri pătrați, în care se găsesc aproximativ 1000 de piese cu caracter etnografic.

Piese sunt donații ale elevilor din localitate, precum și ale părinților elevilor. Acestea sunt destul de înghesuite, condițiile sunt paupere, sala fiind încălzită de o sobă.

Pe mesele aflate în sala de expoziție sunt piese de ceramică din zona Mehedinți, și nu numai, precum și felinare, câni de lemn, linguri de lemn, un fier de călcat cu jar etc.

O balanță din metal este agățată de soba folosită la încălzirea sălii, iar pe cele două mese joase cu trei picioare, alături de castroane umplute cu boabe de fasole, se află expuse bancnote românești din anii '90.

Pe zidurile sălii sunt expuse costume populare care sunt atașate de zid cu bandă adezivă transparentă.

Diverse alte piese textile etnografice sunt expuse pe pereții sălii de expoziție.

În sală se află și o reconstituire a vetrei de foc, unde este expus, agățat de un lanț de corlată (zalar), un tuci metalic. Alături se mai află ulcioare de ceramică, precum și alte două tuciuri din fontă.

În cadrul expoziției se mai află unelte, precum și piese de mobilier tradițional țărănesc – un pat și o măsuță cu trei scaune.

În cadrul expoziției sunt și piese ce ilustrează meșteșugul țesutului tradițional din zona Izvernei: un război de țesut orizontal, socală, o meliță pentru prelucrarea cânepii, o vârtelniță, dar și alte obiecte folosite în acest meșteșug.

Lipsa spațiului de expunere este evidentă, dar mai ales necesitatea restaurării și conservării unor piese este pregnantă.

⁷ *Ibidem.*

Dorința de a valorifica un bogat patrimoniu cultural etnografic se lovește aici de o evidentă lipsă de mijloace financiare și materiale, dar mai ales de specialiști care să pună în valoare (în mod corect) acest patrimoniu.

Este încă o colecție etnografică, dintre multe altele, aflată în suferință, însă merită apreciat efortul celor două persoane care se ocupă de această colecție, de a o păstra în cele mai bune condiții posibile. Nu trebuie să uităm faptul că județul Mehedinți este unul dintre cele mai sărace județe din țară, raportat la PIB pe locuitor, din Oltenia fiind cel mai sărac, iar Izverna este o localitate de munte fără resurse financiare, în care principala ocupație este creșterea animalelor (probabil singura ocupație).

Acesta fiind contextul socio-economic, rămâne de apreciat dorința puținilor oameni de a patrimonializa tradițiile și cultura locală.

Foto 1

Aspect din Colecția etnografică “Izverna”

Foto 2

Aspect din Colecția “Cornel Boteanu”

Foto 3

Aspect din Colecția “Elena Pătrașcu”

